

Gooftaan Kee Eenyu?

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ إِنَّ اللَّهَ الْمُسْتَكْبِرُ لَمْ يَكُنْ لَّهُ شَرِيكٌ وَلَمْ يَكُنْ لَّهُ كُفُواً لَّهُ أَعْلَمُ﴾

1. Jedhi "Inni Allaah dha, Tokkicha
2. Rabbiiin Of danda'aa hirkoo waa hundaati.
3. Hin dhalle hin dhalannes.
4. Qixxaatan (fakkaatan) tokkollee Isaaq hin jiru.

Al-Qur'an, suratu Al-Iklaas 112:1-4

Gooftaan Kee Eenyu?-Kutaa 2ffaa

Description

Kutaa darbee irraa itti fufuun Gooftaan keenya eenyu akka taâ€™e ni ilaalla. Namni addunyaa irraa gara Aakhiraatti erga godaane booda gaafin jalqabaa inni gaafatamu, â€œMan Rabbuka (Gooftaan kee eenyu)â€ kan jedhuudha. Namtichi nama dhugaan Rabbitti amanee fi itti bule yoo taâ€™e, Gooftaan kiyya Rabbii anaa fi wanta hundaa uumedha jechuun deebisa. Nama Rabbitti kafaree ykn munaafiqa yoo taâ€™e immoo, â€œHa, ha! ha!..laa adrii (ani hin beeku)â€ jedha. Kanaafi, Rabbitti amanuun hundee amantiiti. Akkuma yeroo darbee jenne Rabbitti amanuun wantoota afur of keessatti qabata. Isaan keessaa tokkoffaa ilaalle jirra. Harâ€™a immoo lammaffaa ni ilaalla.

2. Gooftummaa Rabiitti amanuu (al-Imaanu birububiyyathi)

Rabb jechuun maal jechuudha? Akka afaan Arabiffaatti jechi Rabb jedhu jecha tarbiyaa jedhu irraa kan fudhatameedha[1]. Tarbiyaa jechuun kunuunsu, guddisuu fi barsiisudha[2]. Akka lugaatti jechi Rabb jedhu hiika baayâ€™ee qaba. Isaan keessaa Murabbii (kan guddisuu fi kunuunsu), Maalik (qabaataa), Sayyid (Bulchaa), Mudabbir (Qindeessaa), Munâ€™im (kan waa hunda qananiisu)[3]â€!

Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa lubbu-qabeenyi hundaa qanani fi tola Isaatiin ni kunuunsa, ni guddisa, kaayyooo uumamaniif isaan qopheessee jira. Wanta barbaadan hunda isaaniif dhiyessee jira. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa haasawa Nabii Muusaa fi Firaâ€™awn jiddutti taasifame haala kanaan hima:

﴿فَإِنْ لَكُنْ رَبِّكُمْ لَا يُؤْتَى مَنْ يُؤْتَ إِلَيْهِ أَغْنَى إِنْ هُنْ بِنِعَمَةِ رَبِّهِمْ بَلْ هُنْ بِنِعَمَاتِنَا وَأَنَّا نَحْنُ عَلَيْهِمْ بَشِّرُونَا﴾

[Firaâ€™awn]ni jedhe, â€œYaa Muusaa! Gooftaan keessan eenyu?â€

[Muusaanis] ni jedhe, â€œGooftaan keenya Kan wanta hundaaf bocaan fi uumama isaa kenneefii ergasii qajeelchedha.â€ Suuratu Xaahaa 20:49-50

Kana jechuun Gooftaan keenya uumamtoota hundaa Kan uume fi boca isaaniif maluu kan kenneedha. Garii guddaa, garii xiqqaa, garii furdaa, garii qalâ€™aa fi kkf godha. Bocaan fi suuraa garagaraa irratti uumamtoota uume. Ergasii wanta isaan barbaadanii fi fayyadutti ni qajeelche.

Kanaafu Rabb (Gooftaan) Kan wanta hundaa uumu, bulchu, tooâ€™atu, kunuunsu fi guddisu, qindeessu, nyaachisu, obaasu, Mootii wanta hundaa, ajajni hundii kan Isaa kan taâ€™eedha. Kaaliqni (Uumaan) Rabbiin malee hin jiru, Mootiin Isa malee hin jiru, Kan wanta hundaa ajaju Isa malee hin jiru. Fakkeenyaf, ilma namaa kan uumu Rabbiin malee jiraa? Bishaan samii irraa roobsun biqiltoota kan biqilchu Rabbiin malee ni jiraa? Ilmaan namaa walitti qabamanii samii irraa bishaan ni buusna osoo jedhanii gonkumaa buusu hin dandaâ€™an.

Gooftummaa Rabbiitti amanuu jechuun Rabbiin qofti Uumaa, Mootii, nyaachisaa fi obaasaa, Qindeessaa fi Tooâ€™ataa wantoota hundaa akka taâ€™e amanuudha[4]. Rabbiin ni jedha:

وَلِلّٰهِ رَبِّ الْعٰزِمٰتِ مَا فِي السٰمٰدِ وَالْأَرْضِ فِي سَمَاءٍ أَمْ فِي أَقْوَى عُنُودِ الْجٰهٰزِ يَعْلَمُ اللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ حَتَّىٰ
وَلِلّٰهِ رَبِّ الْفَلَقِ وَالْأَنْجُومِ مُسْتَحْرِبٌ بِأَنْجٰوِ الْأَنْجُولِ وَالْأَنْجُونِ بِرَبِّ الْعَذَابِ (۱۷)

â€œ**Dhugumatti, Gooftaan keessan Rabbiidha, Kan samii fi dachii guyyoota jaha keessatti uumee ergasii Arshii irratti oltaâ€™iinsa Isaaf maluu ol taâ€™eedha. Ariitiin kan isa barbaadu taâ€™ee guyyaa halkaniin haguuga. Aduu, jiâ€™a fi urjiwwanis kan ajaja Isaatiin laaffifaman taâ€™anii [isaan uume]. Dhagayaa! Uumuunii fi ajajni kan Isaati. Rabbiin Gooftaa aalamaa taâ€™e toltuun Isaa baayâ€™atte.**â€¢ Suuratu Al-Aâ€™araaf 7:54

â€œ**Ariitiin kan isa barbaadu taâ€™ee guyyaa halkaniin haguugeâ€™ kana jechuun dukkanni halkanii ifa guyyaatin deema, ifni guyyaa dukkana halkaniit deema. Halkanii guyyaan ariitiin wal duraa duuban dhufu. Tokko tokkoraa duubatti hin hafu.**â€¢ Tafsiir ibn Kasiir 3/427

يَوْلَعُ الْبَلَقُ فِي الْأَنْجُونِ وَيَوْلَعُ الْأَنْجُونِ فِي الْأَلْبَارِ وَيَمْلِئُ الْأَنْجُونَ وَالْأَنْجُولَ كُلُّ بَغْرٍ لِأَجْلِ مُسْتَحْرِبٍ
وَلِلّٰهِ رَبِّ الْأَنْجُونِ وَالْأَنْجُولِ وَالَّذِينَ تَذَعَّرُونَ مِنْ ذُرْبِهِ مَا يَتَلَكَّوْنَ مِنْ قَطْبِهِ (۱۷)

â€œ**Inni halkan guyyaa keessa seensisa; guyyas halkan keessa seensisa. Aduu fi jiâ€™a ni laaffisa, hunduu hanga beellamaa beekkamaa taâ€™etti ni fiigu. Suni Gooftaa keessan Allaah dha; mootummaan kan Isaati. Isaan isin Rabbii gaditti kadhattan wanta hanga qoola haphii ija timiraallee hin qaban.**â€¢ Suuratu Faaxir 35:13

Halkan guyyaa keessa seensisa; guyyas halkan keessa seensisa jechuun tokko tokko keessa seensisa, akkuma tokko dhufuun kan biraa ni deema; tokko dheeratee, kan biraa immoo ni gabaabbata.

Fakkeenyaf, Biyya Turkii keessatti yeroo bonaa guyyaan ni dheerata halkan ni gabaabbata, yeroo gannaamimmoo halkan ni dheerata guyyaan ni gabaabbata. Fkn, Jiâ€™a kana keessa (June) aduun kan baatu gara saâ€™aati 11:00 yoo taâ€™u kan dhiitu immoo galgala gara saâ€™aati 2:00 ti. Amma Turkitti waqtiiin bona.

Kuni hundi ajiib nama jechiisaa. Dhugumatti, kan akkanatti qindeessu fi sirreessu Rabbiin malee ni jiraa? Asi guyyaa yommuu taâ€™u biyyaa biraatti immoo dukkana.

Rabbitiin Gooftaa wantoota hundaati. Kana jechuun Kan isaan uume, Mootiin isaanii, Kan dhimma isaanii foyyeessu fi sirreessu, qananii Isaatiin, Ergamtoota erguun, Kitaabban buusun Kan isaan guddisu, kunuunsu fi barsiisu, hojji isaaanitiif jazaa (mindaa) guutuu kan isaaniif kafalu Rabbii Tokkicha. Namni

tokko Gooftaan kiyya Rabbi yommuu jedhu, â€œKan na uume, na nyaachisu fi obaasu, dhimma kiyya Kan qindeessu fi sirreessu, Kan na qananiisu, Kan na kunuunsu fi guddisu Rabbii Tokkicha.â€ jechuu isaati.

Hubannaan jecha â€œRabb (Gooftaa)â€ jedhu namoota jaallatan biratti maal taâ€™inna laata?
Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala uumamtoota, Isa tokkichoomsu fi Gooftaa isaanii beeku irratti uume. Ni jedha:

فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلَّذِينَ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا
 بَدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الْدِينُ الْقَيْمُ وَلَا كُنْ أَكْثَرَ
النَّاسُ لَا يَعْلَمُونَ

â€œKaraa haqaatti dabuun fuula kee amantiif sirreessi. Fixrah Rabbii kan Inni namoota hundaa irratti uume [qabadhaa]. Uumama Rabbii jijjiруун hin jiru. Santu amanti qajeeladha. Garuu irra hedduun namoota hin beekan.â€ Suuratu Ruum 30:30

Wantoota Rabbii gaditti gabbaraman dhiisun gara Rabbii Tokkicha gabbaruutti fuula kee qajeelchi. Fixrah Rabbii jechuu amantii qulqulluu Rabbii namoota irratti uumeedha. Amantiin kunis Rabbii beeku fi Isa tokkichummaan gabbaruudha. Maqaa amantii kanaa Islaama jennaan. Islaama jechuu Rabbiiif harka kennuu fi Isa qofa gabbaruudha. â€œUumama Rabbii jijjiруун hin jiru.â€ Kana jechuu amantii Rabbii namoota irratti uume jijjiруун hin jiru. Amantiin qulqulluu sunis Islaama. Santu amanti qajeelaa Rabbitti nama geessudha. Garuu namoonni baayaâ€™een amanti qajeelaa kana hin beekan. Rabbii dhiisanii wanta biraawaa waaqefatu.

Rabbiin tokkichoomsu fi gara Isaatti garagaluun dhimma uumamaan nama keessa jiruudha. Rabbii waliin waan biraawaa gabbaruu fi Isatti qindeessuun dhimma haarawa adeemsaa nama keessatti argameedha. Ergamaan Rabbii (SAW) ni jedhan: â€œDaaâ€™imni kamiyyuu hin jiru fixraah (uumama) irratti kan dhalatu yoo taâ€™ee malee. Ergasii abbaa fi haati isaa gara Yahuudaa yookiin Kiristaana yookiin Majuusaatti jijjiру.â€ [Sahih al-Bukhari 1359](#)

Namni osoo uumama irratti uumame irratti dhiifamee, silaa gara Rabbii tokkichoomsutti ni qajeela, wanta Ergamtoonni ittiin ergamaanii fi kitaabban ittiin buâ€™an ni fuudhataa tÃ¼re. Garuu guddinni karaa sirrii irraa jallatee fi naannoon badaan adeemsaa daaâ€™imaa jijjiру. Ergasii daaâ€™imni haadhaa fi abbaa jallinna isaanii keessatti isaan akkeessa.

Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala hadiisa Qudsii keessatti ni jedha, â€œGabroottan koo hunafaaâ€™a gochuun isaan uume. Garuu sheyxaanonni amantii qajeelaa irraa isaan jallisanâ€ Sahih Muslim 2865 a

Hunafaaâ€™a jechuu wantoota Rabbii gaditti gabbaraman dhiisun gara Rabbii Tokkichatti qajeeludha. Jecha biraatin Rabbii qofa gabbaruudha.

Sheyxaanni Rabbii gaditti wanta biraa akka Gooftaatti akka gabbaran isaan taasise. Rabbiin tokkichoomsu irraa isaan garagalchuun gara shirkiaa fi badiinsa keessatti kufan, garagara taâ€™an. Warra jallatan hundii isaanitu Gooftaa dhugaa tokkicha dhiisanii gooftaa mataa ofii godhatan. Sababni kanaa, yommuu isaan Gooftaa haqaa dhiisan, gooftolii sobaa gooftaa godhachuu qoraman. Akkuma Rabbiin jedhe,

فَذَلِكُمْ أَنَّهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ فَمَاذَا بَعْدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ فَإِنَّ
٣٢
تَصْرِفُونَ

â€œSun Allaah, Gooftaa keessan Kan haqaati. Dhugaa booda jallinna malee maaltu jiraa?
Akkamumatti irraa garagalfamtu?â€ Suuratu Yuunus 10:32

Gariin namootaa Rabbii tokkicha dhiisani taabota gabbaru, gariin nama duâ€™e, garin immoo Nabiyyootaa fi awliyaâ€™oota gabbaru. Wantoonni kunniin gara Rabbii nu dhiyeessu ykn shafaâ€™aa (araara) nuuf taâ€™u jechuun gabbaru. Yookiin wantoonni kunniin badii nurraa deebisuu fi waan gaarii nuuf fidu irratti dandeetti qabu jechuun amanu. Kuni hundi baaxila (kijiba).

Muraasni mushrikoota Arabaatii fi Kiristaanoni wantoonni isaan gabbaran kunniin ilma Rabbitti jechuun yaadu. Mushrikooni Arabaa Malaykoomni intaloota Rabbiiti jedhanii waan yaadaniif malaykoota ni gabbaran. Kiristaanonis Iyyasuus (Iisaan) ilma Rabbiiti jedhanii waan yadaniif Iyyasuusin ni gabbaran (ni waaqefatan).

Deebii Yaada sobaa (baaxilaa) kanaaf kennname

Rabbitiin subhaanahu wa taâ€™aala yaada sobaa kanaaf deebii quubsaa kenneef. Mee isaan keessaa tokko haa ilaallu. Deebii namoota Malaykootaa fi Iyyasuusin waaqefataniif kennname:
Rabbitiin akkana jechuun namoota kanarratti deebisa:

مَا أَنْخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُ وَمِنْ إِلَهٍ إِذَا لَذَّهَبَ كُلُّ إِنْهِمْ
بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَّا بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ سُبْحَنَ اللَّهُ عَمَّا يَصِفُونَ
٩١

â€œRabbitiin ilma hin godhanne. Isa waliiniis gabbaramaan tokkoyuu hin jiru. [Ossoo jiraatanii] silaa gabbaramaan hundi waan uumee fudhatee deema; gariin isaanii garii irratti oltaâ€™uu turan. Rabbitiin waan isaan itti fakkeessan hunda irraa qulqullaaâ€™e.â€ Suuratu Al-Muâ€™minuun 23:91

بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنَّ يَكُونُ لَهُ وَلَدٌ وَلَمْ تَكُنْ لَهُ صَنْجَةٌ

وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ
١٠١

â€œArgamsiisaa samii fi dachiiti. Niiti kan hin qabnee fi waan hundaa uumee osoo jiru akkamitti ilmoon Isaaf taâ€™aa? Inni waan hundaa beekaadhaâ€ Suuratu Al-Anâ€™aam 6:101

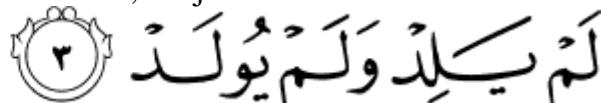
Rabbiin wanta hundaa â€œTaâ€™iâ€ jechuun kan uumu, ilma maal irraa godhaa? Ilmi namaa ni duâ€™a. Sababa kanaaf sanyiin isaa akka itti fuftuuf ilma barbaada. Rabbiin immoo Tokkicha sanyii hin qabne, yeroo hundaa Jiraataa hin duunedha. Kanaafu, ilmoo maal irraa godhaa? Dabalataan, namni ilmoo kan barbaaduf yeroo dullummaa akka isa gargaarifi. Rabbiin Tokkicha Of dandaâ€™aa gargaarsa hin barbaannedha. Kanaafu, ilmoo maal irraa godhaa?

Dhugumatti, â€œRabbiin ilma qabaâ€ jechuun Isa arrabsuu fi kijiba guddaa uumudha. Ilmoon fakkaataa wanta irraa dhalatee taâ€™a. Rabbiin immoo fakkaataa fi dorgomaa hin qabu. Rabbiin ni jedha:

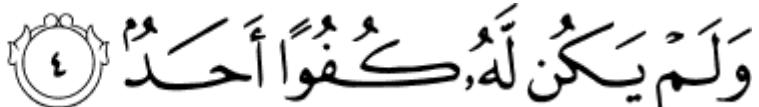

â€œRabbiin Of dandaâ€™aa hirkoo waa hundaatiâ€ Suuratu al-Ikhlaas 112:2

Assamad jechuu-Of dandaâ€™aa hirkoo waa hundaati. Kana jechuun Rabbiin Of dandaâ€™aa homatti hin hajamneedha. Garuu uummamtooni hundi Isarratti hirkatu, haajaa issanii Isarraa barbaadu.

â€œHindhalle hin dhalannesâ€ Suuratu al-Ikhlaas 112:3

â€œQixxaatan (fakkaatan) tokkollee Isaaf hin jiru.â€ Suuratu al-Ikhlaas 112:4

(Kana jechuun wanti Rabbiin qixxaatu fi fakkaatu tokkollee hin jiru. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa fakkaataa ykn hiriyyaa wayitu hin qabu.)

Rabbiin wanta hundaa kan uumedha. Inni samii fi dachii garmalee gurguddatan kanniin kan uume nama akka fedhetti uumuu irratti dandaâ€™aadha. Kanaafu, Rabbiin ilmoo qabaachu irraa qulqullaâ€™e, oltaâ€™e. Subhaanallah ammaa yasifuun.

Guduunfaa

â€œGooftummaa Rabbiitti amanuu jechuun Rabbiin qofti Uumaa, Mootii, nyaachisaa fi obaasaa, Qindeessaa fi Tooâ€™ataa wantoota hundaa akka taâ€™iif amanuudha
â€œRabbiin Gooftaa wantoota hundaati. **Gooftaa (Rabb)** jechuun Kan wantoota hundaa uumu, kunuunsu fi guddisu, bulchuu, qindeessu, tooâ€™atudha. Uumamtooni Gooftaa taâ€™uu hin dandaâ€™an. Kanaafu, Iyyasuus, Malaykoonni fi wantoonni gabbaraman biroo gooftaa taâ€™uu hin dandaâ€™an. Sababn isaas, isaan kunnii uumamtoota waan taâ€™aniif wantoota hundaa uumu, nyaachisu, obaasu, tooâ€™achu hin dandaâ€™an.

â€œGooftaan kiyya Rabbi yommuu jennu, â€œKan na uume, na nyaachisu fi obaasu, dhimma kiyya Kan qindeessu fi sirreessu, Kan na qananiisu, Kan na kunuunsu fi guddisu Rabbii Tokkicha.â€ jechuun keenya. Kana yoo beekne Rabbiin qofa akka gabbaruu fi Isa qofarrraa gargaarsa akka barbaannu nu

taasisa.

âŒ·Ilmaan namaa kamiyyuu Rabbiin beeku fi Isa qofa gabbaruu irratti dhalatan. Garuu sababa maatii fi naannootin Rabbiin irraa garagaluun wanta biraab gabbaru (waaqefatu).

âŒ·Rabbitiin Gooftaa Tokkicha wantoota hundaa uumeedha. Hin dhalle, hin dhalannes. Fakkaataa fi hiriyyaa hin qabu. Ilmi nama fi uumamtoonni biroo fakkaataa fi hiriyyaa qabu. Kanaafu, isaan Gooftaa haqaa taâ€™u hin dandaâ€™an.

Kitaabban wabii

[1] [Sharih Usuuli salaasa-fuula 46, 84](#)

[2] <https://www.almaany.com>

[3] [Al-Imaanu haqiqatuh, khawaarimuh, nawaqiduh inda ahli sunnati wal jamaâ€™a](#) fuula 241

Abdullah bin Abdulhamid Al-Asarii

[4] [Aqiidatu tawhiid wabayaanu maa yudaaduhaa-fuula 22-29](#), Saalih bin Fawzaan

[Taysiral Kariimul Rahmaani fii tafsiiri Kalaamil Mannaaniâ€“](#) Abdurahmaan Naasir Saâ€™dii- Daarus salaam

Bidaaâ€™u Tafsiir-1/142-143 ibn Al-Qayyim

Date Created

June 23, 2018

Author

admin